

Ба Шўрои диссертатсионии 6D.KOA-004
назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон,
734025, ш. Душанбе, хиёбони хиёбони Буни
Ҳисорак

ТАҚРИЗ

ба диссертатсияи Сафаров Абдумалик Абдусатторович дар мавзӯи «Нақши сармоягузории мустақими хориҷӣ дар инкишофи иқтисодиёти Ҷумҳурии Тоҷикистон», ки барои дарёғти дараҷаи илмии номзади илмҳои иқтисодӣ, аз рӯйи ихтисоси 08.00.13 – Иқтисодиёти ҷаҳонӣ пешбинӣ гардидааст.

Муҳимияти мавзӯи таҳқиқоти илмӣ. Дар раванди ҷаҳонишавии иқтисоди ҷаҳонӣ сармоягузориҳои хориҷӣ нақши на камтар мӯҳимро аз аз савдои байналмилалии молу хизматрасонӣ дорад. Дар ҷаҳони мусир амалан ягон кишваре бοқӣ намондааст, ки дар равандҳои ҳамкориҳои байналмилалии сармоягузорӣ иштирок надошта бошад. Маъмулан, рушди устувори иқтисодӣ бе самаранокии иштирок дар раванди иқтисодии ҷаҳонӣ, аз ҷумла бе ҷалби фаъолонаи сармоягузории мустақими хориҷӣ ғайри имкон мебошад.

Таҷрибаи ҷаҳонӣ нишон медиҳад, ки сармоягузории мустақими хориҷӣ нисбат ба дигар шаклҳои рушди иқтисодӣ як қатор афзалиятҳо дорад: якум, онҳо сарчашмаи иловагии сармоягузории асосиро ба истеҳсоли мол ва хизматрасонӣ фароҳам меоранд, ки дар баъзе мавридҳо дар шакли интиқоли технология, ноу-хау ва усулҳои навтарини идоракунӣ амалӣ карда мешаванд; дуюм, ба души буҷети давлат, карзи беруни он бори гарон намегузорад.

Сохтор ва ҳаҷми диссертатсия. Сохтори диссертатсия бо тарзи аз муҷаррад ба мушахҳас таҳия шуда, ба мақсаду вазифаҳои таҳқиқот вобаста мебошад ва муқаддима, се боби фарогири бандҳо, хулоса ва феҳристи адабиёти истифодашударо дар бар мегирад.

Дар муқаддима мубрамии мавзуи диссертатсия, дараҷаи тадқиқоти илмии проблемаи мавриди омӯзиш асоснок кардашуда, мақсаду вазифаҳои таҳқиқот, объекту матлаб, навғонии илмӣ, аҳаммияти назариявӣ ва илмию амалии диссертатсия, саҳми шаҳси довталаби дарёғти дараҷаи илмӣ дар таҳқиқот, мутобиқати диссертатсия ба шинономаи ихтисоси илмӣ шарҳ ёфтаанд.

Дар боби якум – «Асосҳои назариявию методии сармоягузориҳои хориҷӣ ва тамоюлоти инкишофи онҳо» - назария ва консепсияҳои сармоягузории хориҷӣ ба таври интиқодӣ таҳлилу шаклҳои маблағгузории беруни гурӯҳбандӣ шуда, таҷрибаи хориҷӣ дар соҳаи

ташкили МОИ, ташаккули паркҳои инноватсионию технологӣ аз нуқтаи назари ҷалби СМХ ба иқтисоди миллӣ ҷамъбаст ва имконоти истифодаи онҳо дар шароити Ҷумҳурии Тоҷикистон бо назардошти хусусиятҳои ниҳодҳои анъанавӣ ва муосири он тавзех гардидаанд.

Дар боби дуюм – «Вазъи муосир ва арзёбии саҳми сармоягузории мустақими хориҷӣ дар инкишофи иқтисоди кишвар» - динамика ва соҳтори сармоягузории хориҷии андӯхташуда дар тӯли 20 сол (2001-2020) таҳлил гардида, робитаи мутақобили андозаи СМХ ва нишондиҳандаҳои асосии макроиқтисодии инкишофи ҷумҳурӣ, асосҳои иқтисодию институтионалии ташаккули фазои сармоягузорӣ равшан карда шуданд.

Дар боби сеюм – «Сиёсати сармоягузорӣ ва механизми танзими раванди сармоягузорӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» моҳияти сиёсати сармоягузорӣ, принсипҳо, самтҳои афзалиятноки он, механизми танзими раванди сармоягузорӣ шарҳ дода, роҳҳои тақвияти таъсири воситаҳои он ба зиёд кардани ҳаҷм ва суръати маблағгузории бахши воқеии иқтисод ва соҳаҳои инфрасоҳторӣ иброз гардидаанд.

Дар хулоса натиҷаҳои асосии илмии таҳқиқот, тавсияҳо оид ба истифодаи амалии онҳо ифода ёфтаанд.

Дараҷаи навғонии натиҷаҳои дар диссертатсия бадастомада ва нуқтаҳои илмие, ки барои ҳимоя пешниҳод мешаванд:

Дастовардҳои илмии нисбатан муҳиме, ки муаллиф мустақиман ба онҳо ноил гардидааст ва онҳоро ба ҳимоя пешниҳод кардааст, аз нуқтаҳои зерин иборатанд:

- мураттаб соҳтани назарияҳои сармоягузориҳои хориҷӣ, робитаи мутақобилаи онҳо бо амалияи ҷалби СМХ ба иқтисоди миллӣ;
- таҳлили муқоисавии таҷрибаи кишварҳои хориҷӣ дар соҳаи бунёду фаъолияти минтақаҳои озоди иқтисодӣ (МОИ), паркҳои инноватсионию технологӣ ва истифодаи онҳо ба манфиати ҷалби сармояи хориҷӣ ва ҳамгирии фаъолияти илмию техникӣ ва ҳочагидорӣ;
- арзёбии дараҷаи таъсиррасонии сармоягузориҳои мустақими хориҷии андӯхташуда ба динамикаи нишондиҳандаҳои асосии макроиқтисодии ҷумҳурӣ;
- арзёбии ҳамаҷонибаи фазои сармоягузории мамлакат дар асоси метод ва нишондиҳандаҳои қиёсии дар илми иқтисод ва таҷрибаи ҷаҳонӣ маъмул;
- таҳлили ҳамаҷонибаи сиёсати муосири сармоягузорӣ, муайян соҳтани ҷиҳатҳои мусбату манфии он, роҳҳои такмили механизми танзими раванди сармоягузорӣ ва унсуру воситаҳои он;

- пешниҳоди варианти мувофиқтари оптималии тақсими маблағҳои ҷалбшуда байни соҳаву минтақаҳои мамлакат.

Асоснокӣ ва мӯътамад будани хулосаҳо ва тавсияҳое, ки дар диссертатсия зикр гардидаанд. Диссертант қайд намудааст, ки дар назарияҳои сармоягузорӣ, аз ҷумла сармоягузории мустақими хориҷӣ, диққати бештар ба муайян кардани зарурату сабабҳои он равона мешавад. Дар ин маврид масъалаҳои моҳияти иқтисодии сармоягузории хориҷӣ, соҳтори тақсимоти соҳавӣ ва динамикаи ҷалби он ба соҳаҳои муҳталифи иқтисоди миллӣ аз маркази тадқиқот дур мемонанд. Ҳол он ки ҳар қадом соҳа ва бахши иқтисод ба ҳуд хислатҳои хоси такрорнашаванд доранд, ки ҳангоми таҳлилу баҳогузории саҳми сармояи хориҷӣ дар таъмини инкишофи соҳаҳои ҷудогонаи иқтисоди миллӣ бояд ба эътибор гирифта шаванд (саҳ. 33).

Ғайр аз ин, дар диссертатсия гуфта мешавад, ки таҳлили бештар муфассали масъалаҳои самаранокии истифодаи сармоягузории хориҷӣ, дар навбати аввал сармоягузории мустақими хориҷӣ ва арзёбии саҳми он барои таъмини рушди босуботи иқтисодӣ ва баланд бардоштани дараҷаи некуаҳволии мардум ба мақсад мувофиқ дониста мешавад (саҳ. 76).

Дар баробари ин муаллиф ба чунин хулоса омадааст, ки ҳиссаи сармоягузории мустақими хориҷӣ дар таъмини рушди босуботи иқтисодӣ, ҳалли масъалаҳои афзалиятноки инкишофи мамлакат ва, маҳсусан, дар соҳаи ҷалби технологияҳои нави инноватсионӣ, дар қиёс бо натиҷаи таҳти назар дошта шуда ҷандон ҳуб нест ва бинобар ин, барои баланд бардоштани самаранокии истифодаи сармояи хориҷии андӯхташуда андешидани тадбирҳои иловагӣ тақозо мегардад (саҳ. 58).

Илова бар ин аз тарафи унвонҷӯ қайд гардидааст, ки Роҳандозӣ намудани фаъолияти сармоягузорӣ бидуни таҳияи механизми самараноки танзими давлатии он имконнозазир мебошад. Вобаста ба ин ташаккул додани фазои мусоиди ҷалби сармоягузории хориҷӣ ва сиёсати сармоягузории аз нигоҳи илмӣ асоснокшуда аз омилҳои асосии танзими иқтисоди миллӣ, аз ҷумла раванди сармоягузорӣ арзёбӣ мешаванд. Аҳаммияти омилҳои мазкур ҳусусан дар давраи гузариш ба иқтисоди сармоягузориву инноватсионӣ афзун мегардад (саҳ. 118).

Собит карда шудааст, ки инкишофи раванди сармоягузорӣ аз тақвияти танзими давлатии ташаккул додану истифодаи самараноки маблағгузорӣ, ислоҳоти ҷиддии системаи молия, бунёди институти кафолати давлатӣ ва таъсирбахшии сармояи хориҷӣ ба бозсозии иқтисодиёт вобаста мебошад. Бинобар ҳамин ҳам амалӣ гардонидани

сиёсати давлатии сармоягузорӣ ва такмили механизми он ҳамчун ҷузъи таркибии сиёсати иқтисодии давлат ҳисобида мешавад. (саҳ. 128).

Чоп намудани таълифоти натиҷаҳои диссертатсия дар матбуоти илмӣ. Муқаррароту натиҷаҳои асосии таҳқиқоти илмӣ дар 9 кори илмии муаллиф, аз ҷумла 6 мақола дар мачаллаву нашрияҳои мансуб ба номгӯи мачаллаву нашрияҳои тақризшавандай КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон барои дарёғти дараҷаи илмии номзади илмҳои иқтисодӣ тавсия дода шудааст, нашр гардидаанд. Ҳаҷми умумии корҳои илмии чопгардида оид ба мавзӯи диссертатсия 3,8 ҷ.ҷ. ташкил медиҳад.

Мутобиқати диссертатсия ба ихтиносҳо ва самтҳои илм, ки аз рӯйи онҳо диссертатсия ба ҳимоя пешниҳод шудааст. Даствардҳои илмии дар диссертатсия дарҷгардида, ба талаботи шиносномаи таҳқиқоти илми ихтиноси 080013 – Иқтисодиёти ҷаҳонӣ ба бандҳои 7.2 – Таъмини инкишофи босуботи иқтисодиёти миллӣ ва ҷаҳонӣ; 7.3 – Стратегияи миллии рушди иқтисодӣ; 8.2 – Танзими раванди иқтисодӣ дар сатҳи миллӣ ва байналхалқӣ; 15 – Ҷараёни (селҳои) байналхалқии сармояи қарзӣ, сармоягузориҳои мустақим ва портфелӣ, мушкилоти танзими онҳо дар сатҳи миллӣ ва ҷаҳонӣ мутобиқат дорад.

Мутобиқати таҳассуси илмии шаҳсони довталаби дарёғти дараҷаи илмӣ ба ихтиносе, ки онҳо ба он довталабанд. Таҳассуси илмии Сафаров Абдумалик Абдусатторович довталаби дарёғти дараҷаи илмии номзади илмҳои иқтисодӣ ба ихтиноси 080013 – Иқтисодиёти ҷаҳонӣ мутобиқат мекунад.

Ба андешаи мо дар баробари ҷанбаҳои мусбӣ, диссертатсияи тақризшаванда дорои як қатор камбудиию норасогиҳо мебошад, ки аз инҳо иборат аст:

1. Мутаасифона навгониҳои илмӣ ба таври зарурӣ васеъ кушода нашудаанд, ҳарчанд дар кори диссертационӣ таҳлилҳо гузаронида шудааст;
2. Қисмати назаривии кори диссертационӣ дар сатҳи хуб навишта шуда бошад ҳам, аммо мутаасифона диссертант фарзияҳои олимони ватаниро камтар истифода бурдааст;
3. Хуб мешуд, ки агар дар кори диссертационӣ нақши сармоягузориҳои мустақими хориҷӣ дар нобаробарии рушди минтақаҳои кишвар нишон дода мешуд;
4. Мавзӯи кори диссертационӣ ба таҳлили сармоягузориҳои мустақими хориҷӣ бахшида шудааст, аммо ўнвонҷӯ калимаҳои маблағгузорӣ ва сармоягузориро ҳаммаъно нишон медиҳад, ки ин нодуруст мебошад;

5. Унвончӯ дар кори илмӣ сармоягузориҳои мустақими хоричиро бо назардошти рушди ояндаи кишвар таҳлил намудааст. Хуб мешуд агар унвончӯ фаъолияти корхонаҳои мушаххасро таҳлил намуда, ояндабинии рушди онҳоро баррасӣ менамуд;

6. Таркиби кор дорои баъзе ғалатҳои техниқӣ, граматикӣ ва ороиши мебошад.

Бо ибрози чунин нуқтаи назар метавон гуфт, ки диссертатсияи Сафаров Абдумалик Абдусатторович ба камбузиҳои номбаркардашуда нигоҳ накарда дар сатҳи зарурӣ омода карда шудааст ва аз ҷиҳати мазмун мутобики талаботҳои мавҷуда мебошад.

Умуман диссертатсия дар мавзӯи «Нақши сармоягузории мустақими хориҷӣ дар инкишофи иқтисодиёти Ҷумҳурии Тоҷикистон», ки барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои иқтисодӣ, аз рӯйи ихтисоси 08.00.13 – Иқтисодиёти ҷаҳонӣ ба талаботҳои муқарраршуда мутобиқ буда, муаллифи он Сафаров Абдумалик Абдусатторович сазовори дараҷаи илмии номзади илмҳои иқтисодӣ мебошад.

Муқарризи расмӣ,

Номзади илмҳои иқтисодӣ, дотсенти
кафедраи иқтисодиёти ҷаҳонӣ
Донишгоҳи байналмилалии
сайёҳӣ ва соҳибкории Тоҷикистон

Сафоев А.К.

Нишона: Ҷумҳурии Тоҷикистон 734055 ш. Душанбе
хиёбони Борбад, 48/5. Тел: (+ 992 37) 2348800, факс: 2348802
Web: www.dsx.tj. E-mail: dsx_ips@mail.ru
E-mail: safoev@list.ru, Моб: + 992934578282; + 992907733247

Имзои номзади илмҳои иқтисодӣ, дотсенти
кафедраи иқтисодиёти ҷаҳонӣ Донишгоҳи
байналмилалии сайёҳӣ ва соҳибкории
Тоҷикистон Сафоев А.К.-ро тасдиқ мекунам:

Сардори раёсати кадрҳо
ва корҳои маҳсуси ДБССТ

Чураев Ш.Н.

